

Kolokvium Hradů 13. století - doba rozkvětu hradní architektury

Kolokvium pořádala Tudományos tánácskozás ve spolupráci s Matra Múzeum Gyöngyös a Budapešti Történeti Múzeum i dalšími institucemi a konalo se ve dnech 4.—6. září 1989 v Gyöngyös-Mátrafüred (komitát Salgótarján) v Maďarsku. Zastoupeni byli odborníci maďarští, dále z Československa a Spolkové republiky Německo. Cílem zasedání bylo zhodnotit dosavadní stav výzkumu středověkých fortifikací v Maďarsku, získat obraz o širších genetických vztazích hradní architektury Maďarska k sousedním oblastem, zejména podnětech působících na vznik kamenné hradní architektury 13. století.

Vědecké jednání zahájil souhrnným referátem o hradech 13. století v Uhrách I. Feld a následovala vystoupení P. Engela o hradech arpádovského období na základě zpráv písemných pramenů a kronik, B. Pálmányho o podílu rodu Kacsics na stavbě hradů a formování feudální državy v komitátu Nógrád, G. Sándorfiho o hradech komitátu Borsod na základě konfrontace terénního povrchového průzkumu se zmínkami v pramenech písemných, J. Dénese o hradech 13. století v Matře, L. Vándora o počátcích hradní architektury v komitátu Zala a E. Benkô o raných hradech na jihovýchodní hranici Sedmihradska.

Velká část příspěvků řady badatelů byla věnována jednotlivým lokalitám (J. Szabó — hrad Bene nad Mátrafüred, G. Siklósi — královský hrad v Székesfehérváru, Zs. Miklós — Ipolydamásd-Zuvár v komitátu Pest atd.) a závěrečný oddíl referátům zahraničních badatelů. J. Ižof hořil o výzkumu Sintavského hradu (Sereď, okr. Galanta), M. Plaček se Z. Měřinským a P. Kouřilem o moravských hradech 13. století a jejich středoevropských souvislostech, T. Durdík o postavení šlechtických hradů v rámci české hradní architektury 13. věku a M. Untermann informoval přítomné o hradech 13. století v jihozápadním Německu, Alsasku a severozápadním Švýcarsku.

Součástí kolokvia byla dne 4. září odpoledne exkurse na zříceninu hradu Bene nad Mátrafüred, na němž probíhá archeologický výzkum, návštěva Matra-Múzeum v Gyöngyös, otevření výstavy Hradů v Matře a Cserhátu v městské knihovně v Gyöngyös dne 5. září 1989 a konečně celodenní exkurse po lokalitách v Matře a komitátu Salgótarján uskutečněná 6. září 1989, při níž účastníci kolokvia shlédli a navštívili ne příliš šťastně restaurovaný hrad Hollókó s jádrem ze 13. století, výzkum hrádku ze 13. století v Mátraszólós, skalní fortifikaci v Baglyaskô, významné hradní dominanty Salgóvár a výzkum hradu Zagyvafô.

Celé zasedání naznačilo úroveň a dosavadní výsledky výzkumu počátků šlechtických sídel vrcholného středověku v Maďarsku a zároveň ukázalo, že studium hradní architektury zde je, zejména v rámci hledání širších souvislostí a srovnávacího studia, teprve na počátku a jsou ujasňovány základní pojmy a metodická východiska včetně terénního výzkumu. Přesto lze říci, že informace získané z přednášek i exkurse poskytují dobrý a podrobný obraz o celkovém stavu studia této problematiky v Maďarsku a lze je využít i při širším srovnávacím studiu naší hradní architektury.

ZDENĚK MĚŘÍNSKÝ

Horní a opavské Slezsko v době raného středověku

Pod tímto názvem uspořádalo Muzeum Śląskie v Katovicích, Instytut Historii Uniwersytetu Śląskiego v Katovicích a Československá společnost archeologická při ČSAV ve dnech 16.—18. října 1989 v Rudách u Ratiboře v Polsku konferenci věnovanou problematice vzájemných vztahů Horního Slezska a Opavska v období raného středověku, tedy v polském pojetí zhruba do 10. století, v našem pak do 12. až počátku 13. věku. Jednání zahájil prof. dr. hab. J. Szydłowski úvodním vystoupením shrnujícím bádání o nejstarší fázi raného středověku na Horním Slezsku, tj. zhruba do přelomu 9. a 10. století. Všiml si zejména problematiky kmenových jednotek, hradisek a pohřebišť. Následovalo krátké sdělení dr. J. Pavelčíka, CSc, doplňující dějiny slovanského výzkumu v oblasti opavského a těšínského Slezska. Problematiku vztahů mezi Velkou Moravou a Slezskem pak na základě rozboru některých památek hmotné kultury (pohřební ritus, ostruhy s háčky, šperk, lité bronzы, misky slezského typu, sekery atd. naznačil doc. dr. Z. Klanica, DrSc.

Další referáty byly zaměřeny na historickou a jazykovednou problematiku. Doc. dr. hab. L. A. Tyszkiewicz se zabýval na základě písemných pramenů hornoslezskými kmeny v rámci celé kmenové struktury Slezska a dr. J. Jankowski se pokusil sledovat na základě toponym vyjadřujících obranná zařízení hranice a celkovou strukturu jednotlivých kmenových oblastí Horního Slezska. Doc. dr. hab. M. Parczewski popsal přítomným proces počátků raně středověkého osídlení na Horním Slezsku, dr. P. Kouril seznámil účastníky zasedání s výsledky výzkumu slovanského osídlení Těšínská a Opavska od 8. do 13. století a mgr. D. Ablamowicz hovořil o hradech raného středověku na Horním Slezsku včetně lokalit z našeho území. Tématem referátu E. Foltyn byla problematika hospodářství hornoslezských kmenů v raném středověku.

Velmi podnětný metodický příspěvek, týkající se stavu a potřeb výzkumu pohřebišť a pramenů z nich získaných z kontaktní zóny Moravy a Slezska, přednesla doc. dr. hab. H. Zoll-Adamikowa a doc. dr. hab. K. Wachowski popsal kulturní vlivy působící během 8. a 9. století na teritoriu Slezska. Poznatky o chronologii hradiska Kamieniec z 8.—9. století prezentovali mgr. D. Ablamowicz a doc. dr. hab. M. Pazdur. Závěrečný blok přednášek proslovený dne 18. října byl věnován moravské problematice. Dr. Z. Měřínský, CSc, přednášel o keramice 6.—13. století na Moravě a jejích vztazích ke slezské oblasti, dr. V. Goš shrnul tradice výroby slovanské keramiky 13. století na severní Moravě a dr. J. Bláha informoval o vývoji raně středověké Olomouce ve světle archeologických výzkumů.

Celá konference byla vzorně organizována, provázela ji bohatá diskuse ke všem předneseným referátům a významně přispěla k objasnění některých procesů vývoje raně středověké společnosti na teritoriu Horního Slezska i kontaktů této oblasti s Moravou.

ZDENĚK MĚFTINSKÝ